

Sisekaitseakadeemia
Finantskolledž

Ivan Nikolajev

TOPELTMAKSUSTAMISE VÄLTIMISE LEPINGUD JA
NENDE RAKENDAMISE PROBLEEMID DIVIDENDIDE
MAKSUSTAMISEL

Lõputöö

Juhendaja:
Elo Madiste, MA

Tallinn 2010

ANNOTATSIOON

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta:
Töö pealkiri: Topeltmaksustamise vältimise lepingud ja nende rakendamise probleemid dividendide maksustamisel	
Töö autor: Ivan Nikolajev	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
Lühikokkuvõte: Töömaht on 37 lk. Töö eesmärgiks on uurida, kas dividendide topeltmaksustamine on alati välditav maksulepingutes sätestatud meetodite kaudu. Kasutatakse kvalitatiivset uurimismeetodit, mis seisneb andmete analüüsis. Töö tulemuseks on, et topeltmaksustamise ei ole alati välditav maksulepingutes sätestatud meetodite kaudu. Maksulepingu järgi ei ole võimalik vältida dividendide topeltmaksustamist äriühingute puhul, kellel on vähem kui 10%- ne osalus teises äriühingus. Töö võib rakendada maksuõiguse valdkonnas.	
Võtmesõnad: topeltmaksustamine, dividendid, tulumaks, maksuleping, krediidimeetod, vabastusmeetod	
Võõrkeelsed võtmesõnad: двойное налогообложение, дивиденды, подоходный налог, налоговый договор, кредитный метод, льготный метод	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor: Uno Silberg	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Elo Madiste	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISUKORD.....	3
SISSEJUHATUS	4
1. KASUSAAVA OMANIKU TULU MAKSULEPINGUTE JA EUROOPA ÕIGUSE ALUSEL.....	6
1.1. Maksulepingud.....	6
1.2 Euroopa Ühingu ning Eesti maksuõigus dividendide maksustamisel	10
1.2.1 Ema-ja tütarühingu direktiiv	10
1.2.2 Eesti tulumaksuseaduse ja maksulepingu dividendide maksustamine.....	14
2. TOPELTMAKSUSTAMINE JA SELLE VÄLTMISE MEETODITE RAKENDAMINE.....	22
2.1 Eesti ettevõtte tulumaksu eripärasus	22
2.2 Topeltnmaksustamise vältimise meetodid	26
2.2.1 Tasaarvestusmeetodi rakendamine.....	27
2.2.2 Vabastusmeetodi rakendamine.....	29
KOKKUVÕTE.....	32
PE3IOME	34
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	36

SISSEJUHATUS

Lõputöö on teemal „Topeltnmaksustamise vältimise lepingud ja nende rakendamise probleemid dividendide maksustamisel“. Autor valis nimetatud teema, kuna rahvusvaheline topeltnmaksustamine on aktuaalne riikide maksujurisdiktsioonide konflikt, mille tulemusena välismaalt saadud tulu võib olla maksustatud kaks korda - riigis, kus tekkis tulu ning riigis, kus asub tulu saaja. Kuna kaasaegne majandus ja äritegevus areneb kiiresti, siis topeltnmaksustamisega seotud probleemid omavad suurt tähtsust.

Euroopa Ühenduse eesmärgiks on topeltnmaksustamist vältida, sest piiriülese tegevuse rahvusvaheline topeltnmaksustamine takistab ilmselgelt siseturu toimimist. Rahvusvaheline maksuõigus on rahvusvahelisi aspekte sisaldavate maksuõiguse normide kogum, mille eesmärgiks on kõrvaldada erinevate jurisdiktsioonide maksuõiguse normide kollisioone, mis põhjustavad topeltnmaksustamist või maksudest kõrvalehoidumist.

Käesolevas töös käsitleb autor dividendidega seotud topeltnmaksustamist. Kuna antud lõputöös pole võimalik hõlmata kõike topeltnmaksustamise aspekte, et vältida laialivalguvat teemakäsitlust, autor keskendub tähelepanu dividendidele.

Töö eesmärgiks on uurida, kas dividendide topeltnmaksustamine on alati välditav maksulepingutes sätestatud meetodite kaudu. Eesmärgi saavutamiseks autor annab ülevaade topeltnmaksustamise vältimise lepingutele, analüüsitakse Euroopa ning Eesti maksuõigust, antakse ülevaade topeltnmaksustamise vältimise meetoditele.

Töö hüpoteesiks on, et Euroopa Ühenduse asutamislepingu kohaselt välditakse topeltmaksustamist, kuid riikidevahelisel maksustamisel tekib maksulepingute ja siseriiklike seaduste kollisioon, mille tagajärjel võib tekida dividendide topeltmaksustamine. Eriti topeltmaksustamise alla kuuluvad äriühingud, kellel on väike osalus teises äriühingus.

Töö koosneb kahest peatükist, mis jagunevad omakorda alapeatükkideks. Esimeses osas autor annab ülevaade maksulepingutest ning põhilistest õigusaktidest, mis on seotud dividendide maksustamisega. Õigusaktidena autor kasutab eesti tulumaksuseadust ning Eesti Vabriigi ja Ungari Vabriigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu. Autor annab ülevaade direktiivile 90/435/EMÜ, mis on vahetult seotud dividendide maksustamisega. Teises osas antakse ülevaade topeltmaksustamise vältimise meetodite rakendamist ning analüüsitakse Eestis kehtiva ettevõtte tulumaksu ja selle mõju dividendide maksustamist.

Autor kasutab kvalitatiivset uurimismeetodit, mis seisneb andmete analüüsist. Tööehitus on teoreetiline, kuna autor tugineb olemasolevatele käsitlusele ning kujundab oma lähenemine lõputöö püstitatud probleemile.

1. KASUSAAVA OMANIKU TULU MAKSULEPINGUTE JA EUROOPA ÕIGUSE ALUSEL

1.1. Maksulepingud

Rahvusvaheliste tehingute maksustamist puudutavad allikad võib tinglikult liigitada kaheks: siseriiklikud maksuseadused ning tulumaksu puudutavad riikidevahelised lepingud.

Riikidevahelised tulumaksu puudutavad lepingud enamasti kitsendavad rahvusvaheliste tehingute maksustamist puudutavate reeglite rakendussfääri. Põhiliselt reguleerivad lepingute sätted maksujurisdiktsiooni ulatust määravaid reegleid (tuluallika ning residentsuse reegleid), topeltmaksustamise vähendamise meetodeid ning maksude kinnipidamise ülemmäärasid.

Maksuõiguses tulebki arvatavasti kõige rahvusvahelisemaks lugeda maksulepinguid. Käesoleval ajal on enamus arenenud riike sõlminud oma majanduspartneritega taolised lepingud. Lepingute koguarv ületab maailmas juba 2000 lepingut. Lepingud piiravad tunduvalt riikide maksustamisõigust, kuna maksulepingud reeglina ei kehtesta ühtegi uut maksu, vaid kehtestavad soodsama olukorra, võrreldes siseriiklike maksustamisreeglitega¹. See tähendab, et alati tuleb lähtuda nn soodsama sätte printsübist. Kui Eesti maksuseadus ei näe ette tulumaksuga maksustamist või näeb ette soodsama maksustamise, kui seda lubab maksuleping, siis rakendatakse Eesti seadust².

Käesoleva töö autori arvamusel maksulepingud täidavad lepinguosaliste riikide „puhvri“ ülesandeid, kuid maksulepingu eesmärk on luua soodsamaid tingimusi,

---

¹Erki Uustalu. „Rahvusvahelise maksuõiguse põhimõtetest ning- mõistetest“, *Juridica* (1998) nr 3, lk 125.

²Lasse Lehis, *Maksuõigus* (Tallinn, Kirjastus: Juura 2009), lk 293.

vahepeal tekib maksulepingute sätete ja siseriikliku seaduste kollisioon. Kusjuures riigi seaduse kohaselt tulenevad soodsamaid tingimusi kui sätestatud maksulepingus. Sellisel juhul rakendatakse siseriiklik maksuseadus.

Kuigi iga kehtiv maksuleping on kahe riigi vaheline kahepoolne leping, on eri riikide lepingutes palju ühist, sest riigid võtavad lepingu ettevalmistamisel eeskujuks Majaduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) näidislepingu. Näidislepingu järgimine ei ole kohustuslik ning paljudel juhtudel teevad riigid teatud sätete osas kõrvalekaldeid. OECD on koostanud ja avaldanud ka näidislepingu ametlikud kommentaarid, mis on lepingu tõlgendamisel väga olulise tähendusega allikas³.

Kuna erinevatel riikidel on ka erinevad tulumaksuseadused, siis maksulepingu sõlmimisel tuleb lähtuda mõlema riiki tulumaksuseadust. OECD näidislepingus ei ole võimalik ette näha mitu riigi tulumaksu süsteemi erisused ja kooskõlastada neid ühes näidislepingus.

Eesti maksulepingud põhinevad kõik OECD mudellepingul, mida on kas Eesti või teise lepingupartneri soovil muudetud. Eesti on teinud ka OECD mudellepingu tekstile n-ö reservatsioone, millega Eesti teatab, millistest mudellepingu sätetest ta peab vajalikuks kõrvale kalduda.

Eesti kasutab juriidilise isiku residentsuse kindlaksmääramisel isiku asutamise koha kriteeriumi erinevalt OECD mudelis, milles kasutatakse tippjuhtkonna asukoha (*place of effective management*) kriteeriumi.⁴ Sellise erinevuse põhjuseks on eesti tulumaksuseaduse § 6 lg, mille kohaselt on juriidiline isik on resident, kui ta on asutatud Eesti seaduse alusel. Resident on ka Euroopa äriühing (SE) ja Euroopa ühistu (SCE), kelle asukoht on registreeritud Eestis. Residentist

---

³ Lasse Lehis, *Maksuõigus* (Tallinn, Kirjastus: Juura 2009), lk 293-294

⁴ Helen Pahapill „Eesti topeltnmaksustamise vältimise lepingud ja nende kohaldamine“, *Eesti Majanduse Teataja* (2004) nr 11, 12-14, lk. 12

juriidiline isik maksab tulumaksu §-des 48–52 nimetatud maksuobjektidelt ning peab kinni tulumaksu §-s 41 loetletud väljamaksetelt.⁵

Maksulepingute artikkel 1 sätestab, et leping kehtib selle isiku kohta, kes on ühe või mõlema lepinguosalise riigi resident. Üldjuhul tähendab see seda, et maksuleping tuleb mängu juhul, kui Eesti resident saab tulu teisest lepinguriigist või kui teise lepinguriigi resident saab tulu Eestist. Kuid maksuleping kohaldub ka juhul, kui eesti resident saab tulu eestist, kuid mingil põhjusel tahab teine lepinguriik seda maksustada.⁶

Residentsuse määramisel ning selle definitsiooni käsitledes tuleb eristada situatsioone kui:

- tulu maksustatakse maailmatulu maksustamise põhimõttel mõlemas riigis (topeltresidentsus)
- tulu maksustatakse ühes riigis maailmatulu ja teises tuluallika põhimõttel
- tulu maksustatakse tuluallika põhimõttel mõlemas riigis (näiteks kui PT saab tulu kolmandas riigis asuvast tuluallikast)

Maksulepingute kohaldamisel on oluline meeles pidada, et maksulepingud piiravad riikide maksustamisõigusi, mitte ei anna neid juurde. Kui Eesti tulumaksuseaduse kohaselt mitteresidendile makstavalt intressilt üldjuhul tulumaksu kinni ei peeta, siis see, et maksulepingutes on intressi puhul sätestatud 10%-line maksumäär, ei tähenda, et Eesti resident võiks või peaks mitteresidendile intressimakse tegemisel tulumaksu kinni pidama. Juhul kui

---

⁵ Tulumaksuseadus, 15.12.1999, jõustunud 1.01.2000- RT I 1999, 101,903...RT 2009, 24, 146, §6

⁶ Helen Pahapill „Eesti topeltnmaksustamise vältimise lepingud ja nende kohaldamine“, *Eesti Majanduse Teataja* (2004) nr 11, 12-14, lk. 12

tulumaksuseadus mitteresidendile makstavatelt intressidelt maksu kinnipidamist ette ei näe, ei anna lepingu täiendavat õigust maksu kinni pidada.⁷

Maksulepingud kehtivad isikute kohta, kes on ühe või mõlema lepinguosalise riigi residendid, seetõttu on oluline kindlaks teha, kes on lepingu mõistes lepinguosalise riigi resident. Maksulepingute artikkel 4 määratleb residentide mõiste maksulepingu kohaldamiseks. Artikli 4 lõike 1 kohaselt tähistab mõiste „lepinguosalise riigi resident“ isikut, kes on selle riigi seaduste alusel maksukohustuslane elu- või asukoha, juhtkonna asukoha, asutamiskoha või muu sellise kriteeriumi järgi. Mõiste hõlmab ka riiki ja selle poliitilist allüksust või kohaliku omavalitsust. Mõiste ei hõlma isikut, kes on selles riigis maksukohustuslane üksnes seetõttu, et tema tuluallikas asub selles riigis.

Mõiste „isik“ on lepingu mõistes tavaliselt määratletud lepingu artikli 3 lõikes 1, mille kohaselt on isik füüsiline isik, äriühing või muu isikute ühendus. Seega võib lepingu mõistes olla isik ka seltsing, mida Eesti seadused isikuna ei käsita.⁸

Rahvusvahelised maksulepingud põhinevad OECD mudellepingul, kuigi eesmärgiks on leida ainureegel igale situatsioonile eraldi. Samal ajal põhimõtteks on jätta lepingu paindlikkust teatud määral ja vastama OECD mudellepingu struktuurile. Seepärast lepinguosalisel riigid kasutavad teatud tegevusvabadust, näiteks, mis puutub dividendide ja intresside maksumäära kinnitamist tuluallika lähtudes, topeltmaksustamise vältimise meetodi, kasumi määramine, lähtudes püsiva tegevuskoha kogu ettevõtlusest saadud kasumi osade jaotamisest.⁹

---

⁷ Helen Pahapill „Eesti topeltmaksustamise vältimise lepingud ja nende kohaldamine“, *Eesti Majanduse Teataja* (2004) nr 11, 12-14, lk. 13

⁸ Helen Pahapill „Eesti topeltmaksustamise vältimise lepingud ja nende kohaldamine“, *Eesti Majanduse Teataja* (2004) nr 11, 12-14, lk. 13

⁹ OECD Committee on Fiscal Affairs, *Model Tax Convention on Income and on Capital* (OECD 2008), p 13

Rahvusvahelised maksulepingud sõlmitakse riikide vahel ja riigi tasandil. Maksulepingu objektiks on maksualane sfäär, kuid subjektiks on isik. Seega võib järelduda, et maksuleping kaudselt sõlmitatakse isikute (füüsilised ja juriidilised) vahel ja vahetult mõjub isikute ülepiiri maksustamisele. Kuna kahepoolne maksuleping ei või hõlmata kõike maksustamisega seotud aspekte, siis tuleb vaadelda maksulepingud ja siseriiklikud seadused üheaegselt, et mitte rakendada koormavamaid tingimusi.

Maksulepingu põhieesmärgiks on juriidilise topeltmaksustamise vältimine, kuid majandusliku topeltmaksustamist maksuleping eriti ei reguleeri. Dividendide majandusliku topeltmaksustamise vältimiseks kohaldatakse ema- ja tütarettevõtjate direktiivi.

1.2 Euroopa Ühingu ning Eesti maksuõigus dividendide maksustamisel

1.2.1 Ema-ja tütarühingu direktiiv

Rahvusvahelistel kontsernidel võib ette tulla kahte liiki maksustamisega seotud probleeme, kui on tarvis ühes riigis asuva tütarettevõtja kasumit jaotada teises riigis asuvale emaettevõtjale:

- Tütarühingu asukohariik võib riigist väljaviidavaid dividende maksustada kinnipeetava maksuga; ja
- Emaettevõtja asukohariik võib maksustada emaettevõtja poolt saadud dividende, põhjustades nõnda selle kasumi majanduslikku topeltmaksustamist, millest dividende välja maksti.

23. juulil 1990. aastal Euroopa Nõukogu võttis vastu direktiivi 90/435/EMÜ – eri liikmesriikide ema- ja tütarühingute suhtes rakendatava ühise maksusüsteemi kohta (ema- ja tütarettevõtjate direktiiv), mis püüab kaotada maksutõkkeid kontserni- siseselt piiriülestelt dividendimaksetelt, aidates nii kaasa siseturu toimimisele, eriti kapitali vabale liikumisele ning toetades asutamisevabadust.

Direktiivi preambulis märgitakse, et direktiivi eesmärgiks on kõrvaldada liikmesriikide äriühingute vahelise koostöö ebasoodsam olukord võrreldes ühe ja sama liikmesriigi äriühingute vahelise koostööga ning lihtsustada äriühingute piiriülest grupeerimist ühenduses. Direktiivi kohaldatakse vaid piiriüleste olukordade puhul (artikkel (1)). Arvestades direktiivi eesmärke, ei reguleerita sellega puhtalt ühe liikmesriigi piiresse jäävate ema- ja tütarettevõtjate vahelisi suhteid.¹⁰

Direktiivi kohaselt iga liikmesriik kohaldab käesolevat direktiivi:

- kasumi suhtes, mida nimetatud liikmesriigi äriühingud saavad teistes liikmesriikides asuvatelt tütarettevõtjatelt,
- kasumi suhtes, mida nimetatud liikmesriigi äriühingud maksavad tütarettevõtjana teistes liikmesriikides asuvatele äriühingutele¹¹.

Direktiivi vastuvõtmiseks kulus Euroopa Ühenduste Nõukogul üle 20 aasta. Esimest korda esitati vastav ettepanek 16. jaanuaril 1969. Lõpuks vastuvõetud direktiiv erineb varasematest tööversioonidest mitmeski mõttes. Esiteks kehtestas vastuvõetud direktiiv kolme liikmesriigi kasuks üleminekuperioodil erandkorras õiguse jätkata dividendidelt maksu kinnipidamist. Nüüdseks on kõik need erandid oma kehtivuse kaotanud ning 2004. Aastast alates direktiivist kustutatud. Kuid

---

¹⁰Ben J. M. Terra ja Peter J. Wattel. 2006. *Euroopa Maksuõigus* [European Tax Law]. Tõlge eeste keelde: Sisekaitseakadeemia, Trükkitud Europrint juuni 2006 (Originaal on publitsiteeritud Kluwer Deventer 2005), lk 375

¹¹Euroopa Nõukogu direktiiv 90/435/EMÜ, Art 1 lg 1.

Eesti jaoks kehtestati uus erand¹², siis kui kümme uut liikmesriiki 2004. aastal liitusid. Teiseks ei tehta vastuvõetud direktiivis vahet kapitali importimise neutraalsusel (*capital import neutrality – CIN*) ja kapitali eksportimise neutraalsusel (*capital export neutrality- CEN*).¹³

Direktiivi põhisisuks on see, et alates 1. jaanuarist 1992 ei tohi ühenduse tütarettevõtja poolt ühenduse emaettevõtjale maksustatud kasumist jaotatavaid piiriüleseid kasumieraldisi tuluallikariigi poolt maksustada dividendidelt kinnipeetava tulumaksuga ning emaühingu liikmesriik ei tohi lubada nende dividendide majanduslikku topeltmaksustamist. Selle saavutamiseks sätestatakse direktiivis, et:

- Kontsernisisesed piiriülesed dividendimaksud tuleb vabastada tütarühingu liikmesriigi poolt kinnipeetavast maksust; ja
- Dividendisaaja emaühingu liikmesriik peab kas üldse hoiduma sissetuleva dividendi maksustamisest (vabastuse meetod) või maksustama, kuid lubama emaühingul ettevõtte tulumaksust maha arvata tütarühingu poolt oma liikmesriigis juba tasunud ettevõtte tulumaksu (kaudne krediit, dividendide aluseks olnud kasumilt makstud ettevõtte tulumaksu krediit).¹⁴

Käesolevas töös autor võtab näidisenäena Eesti Vabriigi ja Ungari Vabriigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu, mille kohaselt kasutatakse ülaltoodud strateegiat majandusliku topeltmaksustamise vältimiseks. Kuid nii maksuleping kui ka direktiiv ei anna soodsamaid tingimusi ettevõtetele, kelle osalus teises äriühingus on alla 10%-i. Direktiivi kohaselt need äriühingud, kellel on selline väikeosalus ei peeta tütarettevõtjana.

---

¹² Eestis maksustatakse ettevõtte tulu ainult selle väljamaksmise hetkel. Eesti pidi oma maksusüsteemi muuta 31-ks detsembriks 2008, et kooskõlastada oma maksusüsteemi direktiivi 90/435/EMÜ artikliga 5.

¹³ Ben J. M. Terra ja Peter J. Wattel. *Euroopa Maksuõigus, ibid*, lk 375

¹⁴ Ben J. M. Terra ja Peter J. Wattel. *Euroopa Maksuõigus, ibid*, lk 377

Tütarettevõtja poolt viimase kapitalis vähemalt 20 %list osalust omavale emaettevõtjale jaotatud kasum on kinnipeetavast maksust vabastatud¹⁵. Emaettevõtja liikmesriik ei tohi maksustada kinnipeetava maksuga kasumit, mida see äriühing saab tütarettevõtjalt¹⁶. Direktiiv ei mõjuta siseriiklike või lepingupõhiste eeskirjade kohaldamist dividendide majandusliku topeltmaksustamise kaotamiseks või selle vähendamiseks, eriti nende sätete kohaldamist, mis käsitlevad dividendide saajate maksu ümberarvutust¹⁷. Direktiiv ei keela muude majandusliku topeltmaksustamise vältimise meetmete rakendamist.

EÜ Nõukogu palus mitu aastat tagasi kooskõlastada Eestis kehtiva tulumaksu süsteemi, aga täpselt öeldes ettevõtte tulumaksu, ema- ja tütarettevõtjate direktiiviga.

Direktiivi artiklis 5 on sätestatud üldreegel: tütarühingu liikmesriik vabastab nõuetele vastavad dividendid kinnipeetavast maksust. Artikli on otsene mõju ja maksumaksjad saavad seega sellele sättele vahetult tugineda liikmesriikide kohtutes ning artikkel 5 on ülimuslik sellest erinevast siseriiklikust sättest.

Sõnapaari „on vabastatud“ kasutamine näitab seda, et maksust vabastamine tulullika juures on kohustuslik: liikmesriikidel ei ole lubatud esialgu, dividendide väljamaksmisel, kinnipeetavat maksu võtta, et seda siis hiljem, vastavalt emaühingu taotlusele tagasi maksta, kui emaühing on tõestanud, et ta vastab direktiivi nõuetele. See küll ei tähenda, et tulullikariik ei tohiks nõuda teatud formaalsuste täitmist, selleks et olla kindel, et vaid nõuetele vastavad dividendid maksust vabastatakse.

---

¹⁵Euroopa Nõukogu direktiiv 90/435/EMÜ, Art 5 lg 1.

¹⁶ Euroopa Nõukogu direktiiv 90/435/EMÜ, Art 6 .

¹⁷Euroopa Nõukogu direktiiv 90/435/EMÜ, Art 8 lg 2.

Taolised formaalsused aga ei tohi olla koormavamad kui omamaises võrreldavas olukorras täidetavad formaalsused, välja arvatud juhul, kui välismaise emaühingu olemasolu fakt muudab selle vältimatuks. Vaid osaluse omamise miinimiperioodi kestel tohivad liikmesriigid esialgu maksu võtta (ning peavad perioodi täitumisel maksu tagastama) või kehtestada muid tingimusi, näiteks tagatisenõue, millega kindlustatakse perioodi täitumise ootuses võtmata jäetud maksusumma.

Euroopa Parlament soovis artikli 5 lõiget 1 muuta nõnda, et kinnipeetavast maksust oleksid vabastatud lisaks tütarühingutele, kus emaühingul on vähemalt nõutud suurusel osalus, ka tütarühingud, kus ühe kontserni erinevatel äriühingutel on kokku vähemalt 25%- line osalus. Kuigi 2003. aasta muudatused laiendasid direktiivi reguleerimisala märgatavalt, ei saanud parlamendi see soov teoks, küllap selletõttu, et osaluse määra alandati 2009. aastal niigi kümnele protsendile.¹⁸

1.2.2 Eesti tulumaksuseaduse ja maksulepingu dividendide maksustamine

Ettevõtlusesse investeeritud vara, mis vormistatakse osalusena aktsiate või osaku vormis, annab õiguse vastavale osale selle varaga loodud lisaväärtusest, millest on maha arvatud kulud, seega osale kasumist. Selle kasumi üldnimetusena kasutatakse mõistet dividend, kuigi osaühingu puhul tuleks kasutada mõistet osalustulem vms.¹⁹

Dividend on väljamakse, mida tehakse äriühingu pädeva organi otsuse alusel puhaskasumist või eelmiste majandusaastate jaotamata kasumist ning mille aluseks on dividendi saaja osalus äriühingus (aktsiate või osakute omamine, täis-

---

¹⁸ Ben J. M. Terra ja Peter J. Wattel. *Euroopa Maksuõigus*, *ibid*, lk 394-395

¹⁹ Paul Tammert, *Tulumaks* (Sisekaitseakadeemia 2006), lk 34

või usaldusühingu osanikuks või tulundusühistu liikmeks olemine või muud osaluse vormid vastavalt äriühingu asukohamaa seadustele).²⁰

Dividendide väljamaksmisega on võrdsustatud aktsia või osakapitali või sissemaksete vähendamine, aktsiate või osade tagasiostmine, samuti äriühingu likvideerimisel tehtavad väljamaksed.²¹

Kui residendist füüsiline isik on osanik või liige sellises isikute ühenduses või kaasosanik sellises varakogumis, millele ei ole omistatud juriidilise isiku staatust, siis maksustatakse tulumaksuga nimetatud ühenduse või varakogumi puhaskasumi osa füüsilise isiku tuluna, proportsionaalselt maksumaksja osalusele või hääleõigusele. Seda sätet ei kohaldata investeerimisfondide seaduse alusel asutatud lepingulise investeerimisfondi ning Kogumispensionide seaduse alusel asutatud pensionifondi osakuomanike suhtes.²²

Kuigi dividenditulu laekub väärtpaberi omanikule, on selle maksustamine Eestis korraldatud äriühingus – tulu tekkimise ja maksu maksmise eest vastutab tulu väljamaksja kulumaksu printsiibil ehk kogu dividendidena väljamakstav tulu laekub tulu saajatele kogu ulatuses. Seega ei ole osaluse eest väljamakstav kasumieraldis Eestis kapitaliomaniku deklareeritav tulu – deklareerimise ja maksu tasumise kohustused lasuvad tulu väljamaksjal.²³

Vastavalt TuMS-e §-le 50 residendist äriühing (sealhulgas täis- ja usaldusühing) maksab tulumaksu dividendide või muude kasumieraldistena jaotatud kasumilt nende väljamaksmisel rahalises või mitterahalises vormis. Tulumaksuga ei maksustata fondiemissiooni korras jaotatud kasumit.

---

²⁰ Tulumaksuseaduse §18 lg 2

²¹ Tulumaksuseaduse § 18 lg 4

²² Tulumaksuseaduse § 18 lg 5

²³ Paul Tammert, *Tulumaks, ibid*, 34

Dividendi ei maksustata tulumaksuga, kui:

- Dividendi maksev residendist äriühing on saanud väljamakse aluseks oleva dividendi lepinguriigi või Šveitsi Konföderatsiooni residendist ja tulumaksukohustuslasest äriühingult (välja arvatud madala maksumääraga territooriumil asuv äriühing) ja talle kuulus dividendi saamise ajal vähemalt 10% nimetatud äriühingu aktsiatest, osadest või häältest (siin mõeldakse ka Eesti residendi käest saadud dividende).
- Dividendi maksev äriühing on saanud väljamakse aluseks oleva dividendi eelnimetamata välisriigi äriühingult (välja arvatud madala maksumääraga territooriumil asuv äriühing) ja talle kuulus dividendi saamise ajal vähemalt 10% nimetatud äriühingu aktsiatest, osadest või häältest ning dividendilt on tulumaks kinni peetud või selle aluseks olev kasumiosa on tulumaksuga maksustatud.
- Dividendi makstakse residendist äriühingu lepinguriigis või Šveitsi Konföderatsioonis asuvale püsivale tegevuskohale omistatud kasumi arvel.
- Dividendi makstakse residendist äriühingu eelnimetamata välisriigis asuvale püsivale tegevuskohale omistatud kasumi arvel ja see kasum on tulumaksuga maksustatud.
- Dividendi makstakse väljamakse osa arvel, mille ühing oli saanud 2009. aastast alates teatud viisil omakapitali väljamakse vormis.²⁴

Kui eesti ettevõtte saab välismaalt tulu, mis ei vasta eeltoodud nõuetele, siis vähemalt TuMS-e §-i 54 lg 5 alusel on tal võimalus Eestis tasumisele kuuluvast tulumaksust maha arvestada välismaal sellelt tulult tasutud või kinnipeetud tulumaksu. Sellises olukorras rakendatakse otsest krediti, kuid kaudselt maksustatud tulu arvesse ei võeta. Nimelt, et dividendide maksmise aluseks olevalt kasumiosalt välismaal tasutud maksu Eestis ei arvestata.

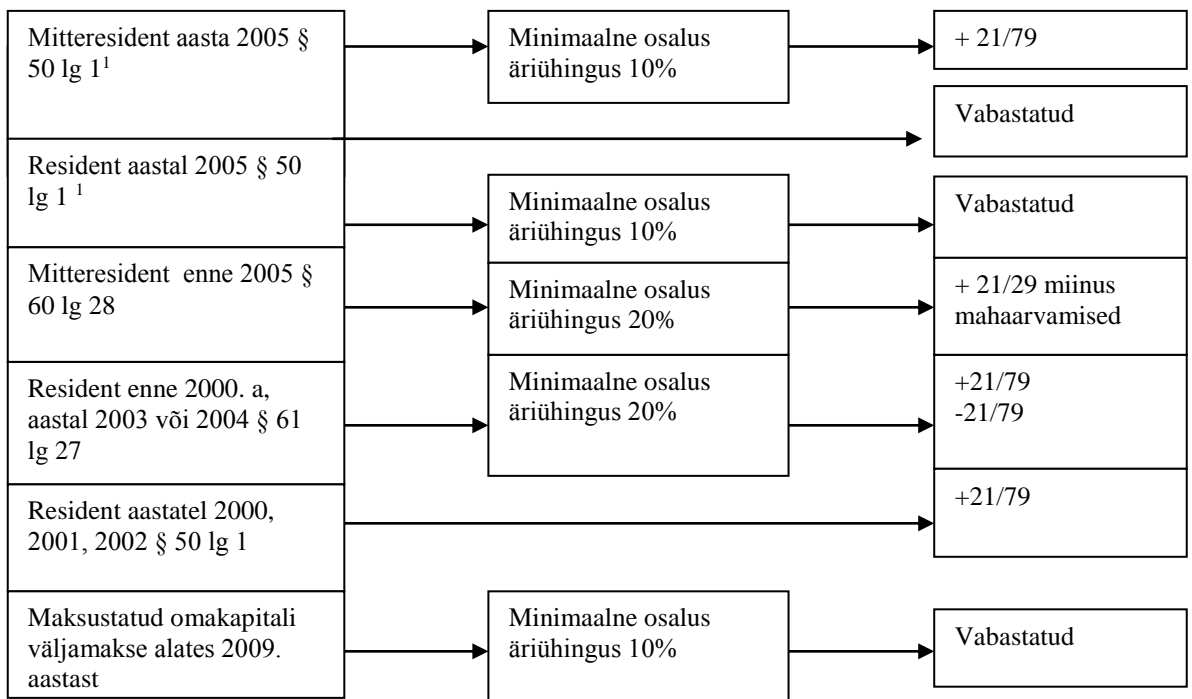
²⁴ Marko Saag, „Kuidas maksustada dividende“, *Äripäev*, 03.09.2009, www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=4428/uud_uudidx_442802

Nimetatud olukord võib tekkida väike osalusega ettevõtete puhul. Ema- ja tütarühingu direktiivi kohaselt sellisel olukorral topeltmaksustamist ei ole võimalik vältida, kuna rääkides emaühingust ja tütarühingust tuleb arvestada vähemalt 10%-st osalusest. Seega järeldub, et need äriühingud kellel on vähem kui 10%-ne osalus teises äriühingus ei või nimetada ema- ja tütarühinguks ja direktiivist tulenevaid soodustusi ei kehti.

Allpool on toodud üldine skeem, mille järgi maksustatakse Eestis dividende. Selle skeemi alusel on arusaadav, et eelnimetatud väikeosalusega äriühingutel võib tekkida dividendide majanduslik topeltmaksustamine.

Skeem 1. Dividendide maksumäärasid ja maksustamise tingimused.²⁵

²⁵ Marko Saag, „Kuidas maksustada dividende“, *Äripäev, ibid.*

Rahvusvahelise maksulepingu artikli 10 kohaselt dividendi, mida lepinguosalise riigi residendist äriühing maksab teise lepinguosalise riigi residendile, võib maksustada selles teises riigis.²⁶ Antud paragrahvi ei määra kindlalt kummal riigil on eksklusiivne õigus dividendide maksustamisel kasusaav omaniku residentsus riigis või dividendide väljamaksja riigil, kus viimane on selle riigi resident.²⁷

Selles artiklis käsitatakse dividendina tulu aktsiatest või muudest kasumi saamise õigustest, mis ei ole võlanõuded, ning tulu teistest õigustest, mida dividendi maksva äriühingu residendiriiigi seaduste kohaselt käsitatakse tuluna osalusest äriühingu aktsia- või osakapitalis.²⁸

Kuna artikli esimeses lõikes ei ole rangelt sätestatud, kes lepingu sõlmitud riigist saab ühepoolset dividendi maksustada, siis teises lõiges on toodud täiendusi, et dividendi võib maksustada ka dividendi maksja residendiriigis, kuid kui dividendi saaja on teise lepinguosalise riigi resident, siis võib dividendilt maksu kinni pidada kuni :

- 5 protsenti dividendi brutosummast, kui dividendi saaja on äriühing, kelle otsene osalus dividendi maksva äriühingu aktsia- või osakapitalis on vähemalt 25 protsenti;
- 15 protsenti dividendi brutosummast kõigil teistel juhtudel.²⁹

Antud töös käsitletav maksuleping on sõlmitud Eesti ja Ungari vahel. Ungari seaduse järgi dividendid, mis makstakse välismaal asuvale äriühingule.³⁰ Kuna

---

²⁶ Eesti Vabariik ja Ungari Vabariik vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 11.09.2002, jõustunud 05.07.2004- RTII, 11.06.2004, 19, 81, Artikkel 10 lg 1

²⁷ OECD Committee on Fiscal Affairs, *Model Tax Convention on Income and on Capital*, *ibid*, p 151

²⁸ Eesti Vabariik ja Ungari Vabariik vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, Artikkel 10 lg 3

²⁹ Eesti Vabariik ja Ungari Vabariik vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, Artikkel 10 lg 2

³⁰ Tax and Financial Control Administration, „Short summary on the taxation of the companies“, 02.04.2010, p 2.6

antud säte maksulepingus ei ole soodne dividendide maksustamiseks, siis rakendatakse Ungari tulumaksuseadust. Seega dividendide tulumaksu kinnipidamise kohustus on Eesti riigil, kuid viimane peab soodustama topeltmaksustamise vältimist.

Lepinguosalised riigid võivad, lähtudes bilateraalsetest läbirääkimistest, leppida kokku madalama kinnipeetava maksumäära kui on lepitud antud artiklis. Madalam maksumäär on õigustatud sellisel juhul, kui lepinguosaline riigi resident (emaettevõtja), koduriigi seaduse järgi on tulumaksust vabastatud, kui emaettevõtja omab osalust alla 25% mitteresidendist tütarettevõttes.³¹

Kui lepinguosalise riigi residendist äriühing saab kasumit või tulu teisest lepinguosalisest riigist, võib see teine riik dividendi maksustada üksnes juhul, kui dividendi makstakse selle teise riigi residendile või kui osalus, mille alusel dividendi makstakse, on seotud selles teises riigis asuva püsiva tegevuskoha või äritegevuse kindla kohaga. Teine lepinguosaline riik ei või äriühingu jaotamata kasumit maksustada isegi siis, kui dividend või jaotamata kasum on täielikult või osaliselt tekkinud tema riigis.³²

Kuid olenemata sellest, võib lepinguosalise riigi äriühingut, kellel on teises lepinguosalisel riigis püsiv tegevuskoht, mida võib maksulepingu kohaselt maksustada selles teises riigis, lisaks püsivale tegevuskohale omistatavalt kasumilt võetavale maksule maksustada lisamaksuga. Lisamaks ei tohi ületada 5 protsenti püsivale tegevuskohale omistatavast kasumist, millelt on selle teise riigi maksud juba tasutud.³³

---

³¹ OECD Committee on Fiscal Affairs, *Model Tax Convention on Income and on Capital*, *ibid*, p 153

³² Eesti Vabariik ja Ungari Vabariik vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, Artikkel 10 lg 5

³³ *ibid*, Artikkel 10 lg 6

Püsiva tegevuskoha mõiste on tähtis antud teema juures, kuna maksulepingu soodustingimuse rakendamisel peab äriühingul, kes maksab välismaalt dividende eesti äriühingule, olema püsiv tegevus koht, mille kaudu ta tegutseb selles teises riigis. Näiteks kui äriühingul ei ole püsiva tegevuskoha Ungaris, siis ta ei pea maksma ettevõtte tulumaksu.

Eesti ja Ungari vahel sõlmitud maksulepingu kohaselt Eesti riik peab andma võimalust residendi tulumaksust maha arvata summa, mis võrdub Ungaris tasutud tulumaksuga, kuid äriühingu osalus peab olema vähemalt 10%-ne.

Selle peatükki lühi kokkuvõtteks võib öelda, et Eestis topeltmaksustamise alla võivad sattuda väike osalusega äriühingud, kuna maksulepingu järgi ei ole võimalik vältida majandusliku topeltmaksustamist äriühingu puhul, kellel on osalus teises äriühingus väiksem kui 10 %-i. Eesti tulumaksuseaduse järgi võib maha arvata välismaalt dividendidelt tasutud tulumaksu vaid otsese krediidi alusel, kui kaudselt maksustatud kasumiosa arvesse ei võeta.

Maksuõiguses eeltoodud aspektile eriti tähelepanu ei pöörata, kuna eeldatakse, et väikeosalusega ettevõtete kaudse tulumaksu tasumise protsess on keeruline ja koormav. Seega need väikeosalusega ettevõtted sattuvad majandusliku topeltmaksustamisele dividendide puhul.

Tegemist ei ole diskrimineerimisega, kuid majanduslikus tähenduses võib öelda, et puudub võrdne kohtlemine väikeosalusega ettevõtete puhul, kuna eeldatakse, et alla 10%-ne osalus ei too suurt kasumit dividendidest ning on keeruline peeta kaudselt tasutud tulumaksu arvestust.

Ema- ja tütarettevõtjate direktiivi kohaselt välditakse majandusliku topeltmaksustamist, kuid on määratud piirid, mille raames see direktiiv kehtib ja

missuguste ettevõtete kohta. Maksulepingu sätete rakendamisel ei ole võimalik vältida majandusliku topeltmaksustamist dividendide maksustamisel, kuna maksulepingu sõlmimisel võetakse arvesse Euroopas kehtivaid direktiive, s.h ema- ja tütarettevõtjate direktiivi. Autori arvamusel see on loogiline, kuna erinevates Euroopa liikmesriikides kehtivad erinevad tulumaksustamise normid. Kuid paljudes riikides kehtib klassikaline tulumaksu süsteem, aga Eestis ei kasutata klassikalist tulumaksu süsteemi.

2. TOPELMAKSUSTAMINE JA SELLE VÄLTMISE MEETODITE RAKENDAMINE

2.1 Eesti ettevõtte tulumaksu eripärasus

Räägitakse, et Eesti peab peatselt taas maksustama ettevõttesse investeeritud kasumi ehk, nagu rahvakeeli öeldakse, taas kehtestama ettevõtte tulumaksu. Poliitikud on agaralt alustanud uute, õigemini Euroopas hästituntud, Eestis aga ununema kippuvate ideede välja pakkumisega, et asendada senist lihtsat ja selget süsteemi, mida tagantjärele tarkusena võib ka Eesti majanduskasvu pisikeseks Nokiaks kutsuda. Suures muutmistuhinas on probleemi tegelik olemus jäetud endale selgeks tegemata.

Euroopa ei oota Eestilt tänase süsteemi kaotamist. Võib-olla tahavad seda konkurendid, kes hädas oma majanduse arenguga, ent nende pilli järgi tantsimine ei ole meile kohustuslik. Kindlasti tervitavad muutusi Euroopas mõnel pool võimutsevad vasakpoolsed poliitikud, kuid nemad tahaksid selle varju peita enda suutmatust uusi ideid välja pakkuda ja muutustega kaasas käia. Euroopa seadusandlus ei kohusta meie tänast tulumaksusüsteemi kaotama, pigem oodatakse ühe asjaolu muutmist.³⁴

Eesti ettevõtte tulumaksu unikaalsus seisneb selles, et maksukohustus tekib siis, kui residendist äriühing teeb dividendide või jaotatud kasumi väljamaksed (rahalises või mitterahalises vormis). Kui äriühing otsustab kasumid mitte välja maksta, vaid reinvesteerida tulu ettevõtlusesse, siis selline toiming on tulumaksuvaba.

---

³⁴ Meelis Atonen, „Ettevõtte tulumaks jäägu selliseks nagu praegu“, *Otsustaja* (2006) nr 11

Ettevõtlusest saadud tulu, kui seda otsustatakse välja maksta, maksustatakse alltoodud skeemi järgi.

Skeem 2.³⁵

Ettevõtlusest saadud tulu
- Ettevõtlusega seotud kulud (lubatud)
- Ettevõtlusega mitteseotud kulud (kokku)
- Tulumaks mitteseotud kuludelt
Ettevõtlusest saadud kasum
<hr/>
Väljamakstavad dividendid + dividendide tulumaks

Dividendide puhul, tulumaksuga maksustatakse täiendavad maksukohustust, s.t et dividendide saaja saab kätte 100 %. Täiendav maksukohustus väljendub selles, et dividendide summa peab olema korrutatud proportsiooniga 21/79. Näiteks, Eesti residentist juriidilise isiku üldkoosoleku otsuse alusel makstakse aktsionärile välja dividend 100 000 krooni. Kui aktsionär saab 100 000 krooni, siis äriühing maksab nimetatud väljamaksele lisaks tulumaksu 26 582 (=21/79*100 000) krooni.

Tänu sellise maksusüsteemile raha, mis tsirkuleerib ettevõttes ja tõstab ettevõtte likviidsust, on maksuvaba kuni väljamaksmiseni. Käesolev aspekt on väga

---

³⁵ Paul Tammert, "Simplification of the taxation system and income tax in Estonia", *Accounting and Audit* (TTÜ Konverentsikogumik 2006) 163- 171, p 165

atraktiivne välisinvestorile ning lihtsustab ja vähendab tulumaksu administreerimine Eestis.³⁶

Kuna Eestis puudub klassikaline ettevõtte tulumaks ja sellega luuakse soodsamaid tingimusi investeerimiseks, siis võib tekkida omapärane vastuolu, kui on tegemist Ema- ja tütaretevõtetega. Nimelt vaadeldes Cadbury Schweppesi kohtuasi.

Cadbury Schweppesi kohtuasi käsitles Suurbritannia äriühingut CS, kes on Cadbury Schweppesi kontserni emaettevõtja. Kontserni kuulub kaks Iirimaal asuvat tütaretevõtjat, CSTS ja CSTI, mida CS kontrollib kaudselt sellise keti vahendusel, mille eesotsas on CSO. CSTS ja CSTI asutamine Iirimaal võimaldas nende kasumilt maksta väiksemat tulumaksu ja vähendada Euroopa Nõukogu 23. juulil 1990. A direktiivis 90/435/EMÜ sätestatud korra kohaselt kkontsernisiseselt makstud dividendidelt kinnipeetud tulumaksu. Euroopa Kohtul tuli anda vastus küsimusele, kas see, et liikmesriigis asutatud äriühing asutab teistes liikmesriikides ja toetab neid kapitaliga üksnes seepärast, et sel juhul saab kohaldada teises liikmesriigis kehtivat soodsamat maksustamiskorda, kujutab endast asutamisevabaduse kuritarvitamist.

Asutamisevabaduse eesmärk on võimaldada ühenduse kodanikul osaleda stabiilselt ja püsivalt mõne teise liikmesriigi majanduses. Seega eeldab Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklis 43 väljendatud asutamisevabadus tegelikku asukohta võõrustajaliikmesriigis ning reaalselt majandustegevust, ent ei hõlma puhtalt kunstlike skeemide loomist, millel puudub majanduslik sisu.

Kokkuvõtvalt on Euroopa Kohus Cadbury Scheweppesi kohtuasjas sedastanud, et kuritarvituse kindlaksmääramisel tuleb lähtuda objektiivsetest asjaoludest nagu tegelik majandustegevus asukohariigis ja füüsiline kohalolek, mille hindamisel tuleb arvestada tegelikku majanduslikku sisu. Kui teises riigis reaalne

---

³⁶ Paul Tammert, "Simplification of the taxation system and income tax in Estonia", *ibid*, p 166

majandustegevus puudub, siis tuleb äriühingu asutamist pidada puhtalt kunstliku skeemi kasutamiseks.³⁷

Loomulikult ei saa väita, et Eestis luuakse maksuparadiisi või midagi sarnast. Kuid tuleb meeles pidada, et investorid võivad kasutada Eesti ettevõtte tulumaksu süsteemi selleks, et suurendada oma investeringuid tulumaksu maksmata. Samal ajal võib tekitada tulude topeltnmaksustamise oht, kui lepinguosalise riigi äriühing investeerib dividendide kujul Eesti äriühengusse ja Eestis ei teki maksukohustus, kuna neid raha vaheneid reinvesteeriti ettevõtlusesse, suurendades sellega Eesti äriühingu likviidsust.

Eestis kehtiv ettevõtte tulumaksu süsteem on tähtis maksulepingute rakendamisel, kuna Eestis äriühingud maksavad tulumaksu vaid kasumi väljamaksmisel, siis sellisel juhul on soodsam rakendada maksulepingu artikli 10 ja kas või üldse vabastada dividendid või maksustada väiksema tulumaksumääraga. Seega võib eelduda, et Eesti riik kaob oma maksubaasist mingi summa „x“, mis oleks võimalik saada dividendide maksustamisest täies mahus. Kui eelduda, et Eesti residendist äriühing, kellel on osalus väiksem kui 10%-i välismaa asuval äriühingul, saab dividende. Kasutades maksuvaba reinvesteerimise võimalust, maksab järgmisel aastal dividende välismaale ning kasutab maksulepingu artikli 10 selleks, et vältida dividendide maksustamist Eestis.

On ääretult oluline, et dividendide maksmine ja deklareerimine analüüsitaks põhjalikult läbi. Kaardistataks selgelt vabastus- ja krediidimeetodi kasutamise ning välisriigist saadud tulult kinni peetud tulumaksu mahaarvamise võimalused. Oluline on selgeks teha, millistel deklaratsioonidel ja lahtrites tuleks dividendid deklareerida, et saavutada korrektne maksukäsitlus.³⁸

---

³⁷Tambet Grauberg, „Õiguse kuritarvitamise doktriin maksuõigussuhte tõlgendamisel ja maksude vältimise tõkestamisel“, *Juridica* (2008), nr 10, 667- 671, lk 669-670

³⁸Marko Saag, „Kuidas maksustada dividende“, *Äripäev*, *ibid.*

Samuti on oluline mõelda, kas investeerimisstruktuur on kõige maksuefektiivsem. Nt võib väärtpaberiinvesteeringuid kaubeldavatesse dividendiaktsiatesse olla mõistlikum teostada teatud juhtudel füüsilise isikuna, kuna saadud dividendide edasimaksmisel äriühingust ei pruugi saada nõutava osaluse määra tõttu kasutada vabastusmeetodit. Ka kontsernistruktuur omab maksukulule olulist mõju. Kui dividende edasimaksev ühing asub näiteks riigis, kus ei saa vabastusmeetodit kasutada, võib dividendide edasikandmine tuua kaasa suurema maksukohustuse võrreldes olukorraga, kui see isik asuks riigis, kus on kasumi jaotamisel võimalik kasutada vabastusmeetodit.³⁹

2.2 Topeltnmaksustamise vältimise meetodid

Maailma tulu põhimõte ja tuluallika põhimõte toovad endaga kaasa välistulude topeltnmaksustamise ohu, sest maksumaksja tulu maksustavad korraga nii residentsusriik kui tuluallika riik. Topeltnmaksustamise vältimiseks peab üks kahest riigist oma maksustamisõigust piirama. Tuluallika riik piirab oma maksustamisõigust maksuobjekti ehk tuluallika määratluse kitsendamise kaudu. Residentsusriik piirab oma maksustamisõigust sel teel, et ta vähendab maksumaksja tulumaksukohustust välistuludelt. See võib toimuda kahel alternatiivsel meetodil. Vabastusmeetodi kohaselt vabastatakse välismaalt saadud tulu maksumaksja koduriigis tulumaksust, mis tähendab, et välismaal makstud maks jääb residendi välistulu osas lõplikus maksukohustuseks. Tasaarvestusmeetodi ehk krediidimeetodi korral lisatakse välismaalt saadud tulud kodumaistele tuludele, kuid välismaal tasutud tulumaks lahutatakse kodumaa tulumaksust maha.

---

³⁹ *ibid.*

Valik kahe meetodi vahel sõltub tulu liigist ja riigi välismajanduspoliitikast. Vabastusmeetodi rakendamisel koheldakse välismaal tulu saanud isikut võrdselt teiste samas välisriigis tulu saanud isikutega. Tasasarvestusmeetodi korral aga koheldakse välismaalt tulu saanud isiku samaväärselt kodumaal sama liiki tulu teeninud isikuga. Vabastusmeetodit rakendatakse tavaliselt aktiivse tulu liikidele (palgatulu, ettevõtlus), mis on seostatavad tegevuse kohaga. Tasasarvestusmeetodit kasutatakse tavaliselt passiivsete tulude (kasu vara võõranadamisest, intressid, dividendid jne) maksustamisel, kuid on riike, kus see meetod kehtib kõikide tulude suhtes. Üks selliseid riike oli Eesti aastatel 1994- 2003.⁴⁰

2.2.1 Tasasarvestusmeetodi rakendamine

Tasarvestusmeetodi ehk krediidimetodi korral lisatakse välismaalt saadud tulud kodumaistele tuludele, kuid välismaal tasustud tulumaks lahutakse kodumaa tulumaksust maha.

Esimeses peatükis oli toodud väide, et ema- ja tütarettevõtjate direktiiv ei keela muude majandusliku topeltnmaksustamise vältimise meetmete rakendamist. Seega igal riigil on õigus sellele, mis meetodi ja mille tululiiki ta kasutab.

Välismaa tulumaksu mahaarvamist Eesti tulumaksust reguleerib TuMS-i § 45. Kõikides tasasarvestusmeetodit kasutavates riikides kehtib piirang, mille kohaselt ei lubata välismaal makstud tulumaksu maha arvata rohkem kui kodumaise tulumaksu summa (nn lihtkrediidimeetod). Mahaarvatav tulumaks arvutatakse iga riigi kohta eraldi. See tähendab Eesti puhul, et kui ühes välisriigis oli makstud tulumaksu rohkem kui 21% siis ei saa kahe välisriigi tulumaksu omavahel

---

⁴⁰ Lasse Lehis, *Maksuõigus* (Tallinn, Kirjastus: Juura 2009), lk 278.

tasaarveldada ning esimese välisriigi 21% ületav tulumaksu osa jääb Eestis kasutamata.

Tulenevalt eelnimetatud piirangutest võib tasaarvestusmeetod anda maksustamisel mõnikord väga ebasoodsa tulemuse. Näiteks kui isik on saanud tulu ainult välismaalt ning välistuludelt kinnipeetud tulumaksu määr on ligilähedane Eesti maksumäärale, siis ei saa resident teha Eestis tulust mahaarvamisi. Tasaarvestusmeetod on ebasoodne ka siis, kui Eesti resident välistulu on välisriigis maksustatud oluliselt väiksemas määras kui Eestis (nt rakendatakse suuremat maksuvaba tulu või progresseeruva tulumaksu madalamaid astmeid) ning maksumaksjal ei ole Eestis deklareeritud mahaarvamisi. Viimati nimetatud probleem oligi põhjuseks, miks Eestis mindi 2004. aastal palgatulu maksustamisel üle vabastusmeetodile.⁴¹

Väikese osalusega ettevõtted saavad teises riigis tasutud maksu krediitimeetodiga arvesse võtta ja selle võimaluse annab nii tulumaksuseadus kui ka maksuleping. Seega tekib ainult majanduslik topeltmaksustamine, kuna ei saa arvesse võtta kaudselt tasutud ettevõtte tulumaksu.

Kuna krediitimeetodit rakendatakse füüsilistele isikutele, siis ei ole see otseselt seotud dividendide maksustamisega, aga samal ajal see meetod on vahetult seotud maksulepingute rakendamisega. Kuna krediitimeetodi kohaldamine toimub põhiliselt välismaal saadud palkade kohta, siis võib eeldada, et dividende võib teatud juhul maksustada palgana.⁴²

---

⁴¹ Lasse Lehis, *Maksuõigus, ibid*, lk 278.

⁴² Maksu- ja tolliamet, „Dividende võib teatud juhul maksustada palgana“, 03.09.2009 <http://www.maksud.ee/dividende-voib-teatud-juhul-maksustada-palgana/06/>

2.2.2 Vabastusmeetodi rakendamine

Alates 2004. aastast võeti Eestis kahe tululiigi maksustamisel kasutusele vabastusmeetod. TuMS-I § 13 lg 4 näeb ette, et välisriigist saadud palgatulu vabastatakse Eestis tulumaksust, kui on täidetud kaks tingimust. Maksumaksja peab töötamise eesmärgil välismaal viibima vähemalt 183 päeva 12 järjestikuse kalendrikuu jooksul (tegemist võib olla ka mitme riigiga). Saadud tulu peab vastavas välisriigis olema isiku maskustav tulu, kuigi maksusumma võib olla null (näiteks kui saadud palk ei ületanud selles riigis kehtivat maksuvaba miinimumi). See tähendab, et kui Eestis resident saab palgatulu sellisest riigist, kus tulumaksu ei kehti, siis tuleb maksustada täies ulatuses Eestis.⁴³

Vabastusmeetodit hakati tulumaksuseaduses kasutama alates 1. jaanuarist 2005 ning see asendas enne kehtinud kaudse krediitmeetodi – dividendide jaotamisel tasumisele kuuluvast tulumaksust võis maha arvata dividendide aluseks olevalt kasumiosalt tütarühingus tasutud tulumaksu. Olgugi, et mõlema meetodi puhul on tegemist majandusliku topeltnmaksustamise vältimise meetodiga, on vabastusmeetodi puhul tegemist kapitali importimise neutraalsust toetava maksupoliitilise lähenemisega, mis tagab võimaluse investoritele välisturgudel konkureerida võrdsetel tingimustel sealsete kohalike investoritega. Seega kasutavad vabastusmeetodit eelkõige väikese siseturuga riigid, et tagada ettevõtjatele võrdväärsed võimalused laienemisel suure siseturuga riikide ettevõtjatega.

Alla 15%-lise osaluse puhul on tulumaksuseaduse § 54 lg 5 ette nähtud krediitmeetod küll juriidilise topeltnmaksustamise vältimiseks, kuid majanduslikku topeltnmaksustamist alla 15%-lise osaluse puhul ei väldita. Seega tütarühingu tasemel tekkinud maksukohustusele lisandub teistkordne

---

⁴³ *ibid*, lk 280

maksudkohustus aktsionäri tasemel. (uustalu) Tähendab, et sellega kaasneb topeltmaksustamine, kui isiku on nõ väikeaktsionär

Tulumaksuseadust täideti 1. jaanuaril 2009, millega kaotati 15%-lise osaluse nõue ning hakati majanduslikku topeltmaksustamist vältima hoolimata osaluse suurusest. Lisaks tunnistati kehtetuks § 29 lg 8, millega kaotati tulumaksu kinnipidamine Eesti äriühingus alla 15%-list osalust omava mitteresidendi puhul. Eelpool nimetatud muudatustega on tehtud kõik, et vältida topeltmaksustamist nii saadud kui ka makstud dividendide puhul.⁴⁴

TuMs-I § 18 lõike 1¹ kohaselt ei maksustata eestis tulumaksuga välismaalt saadud dividende. Siinjuures kehtib samuti lisatingimus, et dividendilt või selle maksmise aluseks olevalt kasumiosalt peab olema välisriigis tulumaksu makstud või kinni peetud ükskõik kui väikeses summas. Muudatus oli tingitud vajadusest viia Eesti tulumaksuseaduses kooskõlla Euroopa Liidu õiguse üldpõhimõttest tuleneva kapitali vaba liikumise põhimõtte ja diskrimineerimiskeeluga. Kuna Eesti äriühingu poolt Eesti füüsilise isikule makstud dividendid olid juba varem saaja jaoks maksuvabad (TuMS § 12 lg 2), siis pidi Eesti sise- ja välismaiste investeringute võrdse kohtlemise tagamiseks valima, kas vabastada ka välismaalt saadud dividendid või kehtestada Eestist saadud dividendidele topeltmaksustamine.

Eelnimetatud maksuvabad tululiigid tuleb Eestis siiski deklareerida (TuMS § 44 lg 1³). Deklareerimine on vajalik maksuvabastuse õiguse kontrollimiseks (nt välisriigi maksuhaldurilt kinnituse saamiseks tulu maksustamise kohta selles riigis), samuti annab deklareerimine kinnitust selle kohta, et maksumaksja on saanud legaalseid sissetulekuid ning tema suhtes puudub vajadus rakendada MKS-I §-s 94 kirjeldatud kaudse maksustamise võtteid. Kuna suur osa välistulu liike jääb Eestis endiselt maksustavaks, siis lisati TuMS-I § 45 lõikele 1 ka vajalik

---

⁴⁴ Erki Uustalu, „Vabastame osaluste võõrandamise topeltmaksustamisest“, *Maksumaksja* (2008 veebiväljanne) nr 4

klausel, mis keelab Eestis mittemaksustavalt tulult välisriigis tasutud tulumaksu Eestis tulumaksust maha arvata.⁴⁵

Topeltnmaksustamise vältimise meetodite rakendamine on väga oluline, kuna maksuleping ning ema-ja tütarettevõtja direktiiv põhimõtteliselt eeldavad dividendide topeltnmaksustamise vältimist, kuid siseriiklik topeltnmaksustamise vältimise meetod on töörist, millega kooskõlastatakse tulumaksuseadust selleks, et piiriülese kasu saamine oleks võimalikult soodne.

---

⁴⁵ Lasse Lehis, *Maksuõigus, ibid*, lk 281-282

KOKKUVÕTE

Antud töös autor püstitas eesmärgi, et analüüsides dividendide topeltnmaksustamist, uurida välja, kas dividendide topeltnmaksustamine alati välditav maksulepingutes sätestatud meetodite kaudu. Oma eesmärgi saavutamiseks töö esimeses osas autor tegi ülevaade maksulepingutest, ema- ja tütarettevõtja direktiivist 90/435/EMÜ ning Eesti tulumaksuseaduse sätetest, mis puudutavad dividendide maksustamist.

Sellest lähtudes autor leidis, et tekib kollisioon maksulepingu ja tulumaksuseaduse sätete vahel. Nimelt, et maksulepingu järgi ei ole võimalik vältida dividendide topeltnmaksustamist äriühingute puhul, kellel on vähem kui 10%- ne osalus teises äriühingus. Maksulepingu artikli 10 kohaselt mõlemal riigil tekib võimalus maksustada dividendi piiriülevalt. Samas maksulepingus ei ole rangelt määratud, kellel on ainuõigus maksustada, kas dividendi saaja või dividendide maksja riigil. Eesti tulumaksuseaduse alusel on võimalik soodustada dividendide topeltnmaksustamisele, kuid rakendades ainult otsest krediiti ehk lubada maha arvat välismaal sellelt tulult kinnipetud tulumaksu. Kaudselt maksustatud dividendide tulumaksu arvesse ei võeta.

Ema- ja tütarühingu direktiivi analüüsi kohaselt selgus, et äriühingule kelle osalus teises äriühingus on alla 10%-i ei saa rakendada direktiivis sätestatud maksustamise soodustusi.

Teises osas autor lühidalt analüüsis Eestis kehtiva ettevõtte tulumaksu süsteemi. Autor leidis, et ettevõtte tulu maksustamine Eestis on unikaalne ning lihtne

süsteem, kuna Eestis puudub klassikaline ettevõtte tulumaks ja sellega luuakse soodsamaid tingimusi investeerimiseks. Majanduslik dividendide topeltmaksustamine võib tekitada väikeosaniku puhul, kelle aktsiate osakaal äriühingus on väiksem kui 10%. Teine aspekt, mis võib tekitada dividendide topeltmaksustamist on ebakorrekne raamutupidamine ehk dividendide deklareerimine, kui ei arvestata välismaal tasutud tulumaksu dividendide pealt.

Töö viimases osas autor tegi ülevaade topeltmaksustamise vältimise meetodites, millised on vahetult seotud maksulepingute ning siseriiklike seaduste kollisioone kõrvaldamisega. Eestis kasutatakse nii vabastusmeetodi kui ka tasaarvestusmeetodi dividendide maksustamisel, et tagada ettevõtjatele võrdväärsed võimalused laienemisel suure siseturuga riikide ettevõtjatega. Kuid need meetodid ei anna võimalust võtta arvesse kaudselt tasutud tulumaksu äriühingutele, kelle osalus teises äriühingus on alla 10%-i.

Kokkuvõtvalt autor arvab, et töö eesmärk on saavutatud, et dividendide topeltmaksustamine ei ole alati välditav maksulepingutes sätestatud meetodite kaudu. Maksulepingu ja koduriigi tulumaksuseaduse dividendide maksustamise sätete alusel ei ole võimalik täiesti kõrvaldada dividendide majandusliku topeltmaksustamist äriühingute puhul, kellele kuulub vähem kui 10%-i teise äriühingu aktsiatest. Arvestades sellega, käesoleva töö autori arvamusel tuleb otsida maksuõiguse lahendust, millega soodustatakse võrdne kohtlemine väike osalusega ettevõtete puhul dividendide maksustamisel. Kuna siseriikliku seaduse dividendide maksustamise sätete muutmine keeruline ja võib kaasa tuua teisi koormavaid tingimusi, siis autori arvamusel kõige sobivam oleks täiendada maksulepingute topeltmaksustamise vältimise artikli niimoodi, et luua ka soodsamaid tingimusi väikeosalusega ettevõtetele dividendide maksustamisel.

РЕЗЮМЕ

Дипломная работа написана на тему о договорах для избегания двойного налогообложения и проблемах, возникающих при их применении для налогообложения дивидендов. Актуальность данной дипломной работы заключается в том, что двойное налогообложение является конфликтом юрисдикции двух стран, одна из которых источник дохода лица, а другая страна является местонахождением данного лица. В данной дипломной работе автор рассматривает двойное налогообложение, связанное с получением дивидендов, так как тема двойного налогообложения обширна и в данной работе невозможно проанализировать все аспекты касающиеся этой темы.

Целью дипломной работы является выяснить, всегда ли возможно избежать двойного налогообложения дивидендов на основе договора для избегания двойного налогообложения. Для достижения поставленной цели автор, в первой части дипломной работы рассматривает понятие договоров для избегания двойного налогообложения, а также анализирует директиву 90/435/ЕЭС (Европейское экономическое сообщество), которая используется для избегания экономического двойного налогообложения. Автор анализирует и сравнивает параграфы в эстонском законе о подоходном налоге, которые непосредственно касаются налогообложения дивидендов, с артикулами, регулирующими налогообложение в договоре для избегания двойного налогообложения. Во второй части работы автор рассматривает действующую в Эстонии систему подоходного налогообложения и ее влияние на налогообложение дивидендов. Также во второй части работы

описываются методы, которые применяются для избегания двойного налогообложения.

В ходе анализа выше приведенного автор достиг цели, поставленной в данной дипломной работе. Рассмотрев и проанализировав все аспекты, касающиеся налогообложения дивидендов, автор пришел к выводу, что не всегда возможно избежать двойного налогообложения дивидендов на основе договора для избегания двойного налогообложения. Выяснилось, что предприятия, которые являются малыми акционерами (менее 10% акций) в другом предприятии, при получении дивидендов дважды платят налог. Причиной этого является то, что в договоре для избегания двойного налогообложения нет артикулов, способствующих исключению возможности двойного налогообложения дивидендов, получаемых предприятиями, которые являются малыми акционерами. Эстонский закон о подоходном налоге дает таким предприятиям только возможность вычитания прямого подоходного налога с полученных дивидендов. Таким образом, предприятия, которые являются малыми акционерами, попадают под двойное налогообложение дивидендов.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

1. Ben J. M. Terra ja Peter J. Wattel. 2006. *Euroopa Maksuõigus* [European Tax Law]. Tõlge eeste keelde: Sisekaitseakadeemia, Trükkinud Europrint juuni 2006 (Originaal on publitsiteeritud Kluwer Deventer 2005)
2. Eesti Vabariik ja Ungari Vabariik vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping
3. Erki Uustalu, „Vabastame osaluste võõrandamise topeltmaksustamisest“, *Maksumaksja* (2008 veebiväljanne) nr 4
4. Erki Uustalu. „Rahvusvahelise maksuõiguse põhimõtetest ning-mõistetest“, *Juridica* (1998) nr 3, lk 125
5. Euroopa Nõukogu direktiiv 90/435/EMÜ
6. Helen Pahapill „Eesti topeltmaksustamise vältimise lepingud ja nende kohaldamine“, *Eesti Majanduse Teataja* (2004) nr 11, 12-14, lk. 12
7. Lasse Lehis, *Maksuõigus* (Tallinn, Kirjastus: Juura 2009)
8. Marko Saag, „Kuidas maksustada dividende“, *Äripäev*, 03.09.2009, www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=4428/uud_uudid_x_442802

9. Maksu- ja tolliamet, „Dividende võib teatud juhul maksustada palgana“, 03.09.2009 <http://www.maksud.ee/dividende-voib-teatud-juhul-maksustada-palgana/06/>
10. Meelis Atonen, „Ettevõtte tulumaks jäägu selliseks nagu praegu“, *Otsustaja* (2006) nr 11
11. OECD Committee on Fiscal Affairs, *Model Tax Convention on Income and on Capital* (OECD 2008)
12. Paul Tammert, *Tulumaks* (Sisekaitseakadeemia 2006)
13. Paul Tammert, „Simplification of the taxation system and income tax in Estonia“, *Accounting and Audit* (TTÜ Konverentsikogumik 2006) 163-171
14. Tabet Grauberg, „Õiguse kuritarvitamise doktriin maksuõigussuhte tõlgendamisel ja maksude vältimise tõkestamisel“, *Juridica* (2008), nr 10, 667- 671, lk 669-670
15. Tulumaksuseadus, 15.12.1999, jõustunud 1.01.2000- RT I 1999, 101,903...RT 2009, 24, 146